

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАўНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТАРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР і КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОЎ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 15 (769) | Субота, 8 красавіка 1950 года | Цана 50 кап.

Шчаслівая вясна совецкага народа

Вадзіла пятай пасляваеннай вясны совецкага народа. У рэспубліцы распачалася гарачая вара паліваў работ. Калгаснікі і калгасніцы, усе работнікі сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, узброеныя сталінскай праграмай барацьбы за ўраджай, прыступілі ў гэтым годзе да вясновай сяўбы з цвёрдым намерам пераўзвысіць дасягненні мінулых год, дамагчыся высокіх ураджаюў і стварыць у краіне багатыя прадуктаў харчавання. Увасабляючы ў жыццё настановы Савета Міністраў ССРС і ЦК ВКП(б) аб ходзе падрыхтоўкі да вясновай сяўбы, нашы хлебаробы бяруць на сабе абавязаньства правесці вяснову сяўбу ў самы кароткі тэрмін і на высілым агратэхнічным узроўні, навісьці кудзурку земляробства, дамагчыся ўдзельна ўсіх галін сельскай гаспадаркі. Ужо ў мінулым годзе салы ўраджай зернавых амаль дасягнуў намераў, устаноўленых п'яцігодным планам на 1950 год, і склаў 7,6 мільярда пудоў хлеба.

Вадзіла пятай пасляваеннай вясны совецкага народа. У рэспубліцы распачалася гарачая вара паліваў работ. Калгаснікі і калгасніцы, усе работнікі сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, узброеныя сталінскай праграмай барацьбы за ўраджай, прыступілі ў гэтым годзе да вясновай сяўбы з цвёрдым намерам пераўзвысіць дасягненні мінулых год, дамагчыся высокіх ураджаюў і стварыць у краіне багатыя прадуктаў харчавання. Увасабляючы ў жыццё настановы Савета Міністраў ССРС і ЦК ВКП(б) аб ходзе падрыхтоўкі да вясновай сяўбы, нашы хлебаробы бяруць на сабе абавязаньства правесці вяснову сяўбу ў самы кароткі тэрмін і на высілым агратэхнічным узроўні, навісьці кудзурку земляробства, дамагчыся ўдзельна ўсіх галін сельскай гаспадаркі. Ужо ў мінулым годзе салы ўраджай зернавых амаль дасягнуў намераў, устаноўленых п'яцігодным планам на 1950 год, і склаў 7,6 мільярда пудоў хлеба.

У гэтым годзе вясна вясна і беларускіх хлебаробуў. Яны робяць суды на сваёй аямлі, пра якую калгаснікі пісаў Янка Купала:

«Поле—горы ды каменне, потым зліта ўсё, сенажаць — адно каранне, сівец ды кун'б. Родзе шпур несамавіта, калы-б праці ўнёс,—ачмен з сажай, з звонцом жытэ, з свірэчкай авёс...»

Разам з савецкай уладай на нашы палі прышла новая культура. Цяпер на дарагому працэнтным рукам чалавека прышла навука і тэхніка. Калгасная гаспадарка ўзброена складанымі сельскагаспадарчымі машынамі, якія замяняюць цяжкую ручную працу. 85—90 процантаў ворыва і 61 процант пасеву ў калгасах будуць праведзены трактарамі МТС. Савецкія хлебаробы карыстаюцца электрычнасцю, самаходнымі камбайнамі, трактарнымі бульбакапалкамі, кудзуркатарамі, ільнярабамі. На тых кампаніях вузкіх палосах, пра якія пісаў Янка Купала, цяпер на шырокіх сацыялістычных палях, праце самая перадавая тэхніка. На 1600 гектарах у Лібанскім раёне будзе вытварэцца падкормка азійных і самацёткаў! Аб гэтым нават не сніў беларускі селянін у мінулыя дні.

3 года ў год расце ў нашай краіне колькасць Героўў Сацыялістычнай Працы. Калі ў рэспубліцы на сістэме калгасаў у 1947 годзе было два Героі Сацыялістычнай Працы, то ў 1948 годзе іх стала 13, а сотні людзей узнагароджаны ардынамі і мядалямі. Цяпер з'явілася звычайнай справай атрымаць 25—30 цэнтэраў збожжа з гектара.

Такія ўраджай сталі магчымымі толькі дзякуючы вышэйшым клопатам большавіцкай партыі і ўрада аб сельскай гаспадарцы, дзякуючы шырокаму праціжэнню навуцы ў земляробстве, дзякуючы прымяненню на нашых палях перадавой тэхнікі. Калгаснікі - хлебаробы у нашай краіне становіцца культурным, усеабакова развітым, адукаваным чалавекам, майстрам высокіх ураджаюў. Ён надпарадоўвае сабе прыроду, ён становіцца поўным гаспадаром зямлі.

Якая ўраджайна тема для нашых пісьменнікаў і драматургаў — ва ўсёй вясніце пазавяць у літаратуры і на сцэне вобраз перадавога чалавека нашата часу — абнавінага совецкага хлебароба.

Беларуская літаратура мае ўжо намята творы пра новых людзей совецкай вясні. Але мы яшчэ не выкарысталі ўсіх сваіх магчымасцей, не абудзілі ў мастацкіх вобразах усю тэа багатага і разнастайнага матэрыялу, які дае нам сучаснае жыццё калгаснай вясні, не паказалі тых гістарычных амен у псіхалогіі селяніна, які цяпер з'яўляецца наватарам сацыялістычнай працы, актыўным будаўніком

камуністычнага грамадства. Пісьменнікі, апрача таго, павінны дапамагчы перадавікам сельскай гаспадаркі, майстрам высокіх ураджаюў у апрацоўцы кніг пра вопыт іх работы, а таксама аддаць належную ўвагу запісанню дакумантальных твораў пра перадавых людзей сучаснай вясні. Як вядома, вадзікай папулярнасцю карыстаюцца запіскі знатнай трактарысткі П. Ангелінай «Аб самым галоўным», кніга старшын калгаса Ф. Дубавецкага «На шляхах да камунізма», дакумантальная апавесць С. Антонова «Лена» і яго нарысы пра Героя Сацыялістычнай Працы Тамару Шкурко. Такія кнігі асабліва патрэбны цяпер, калі працоўнае сялянства заходзіць абласцей Беларусі прыступіла да завяршэння калектывізацыі.

Тэма калгаснага будаўніцтва, тэма барацьбы за высокі сталінскі ўраджай побач з індустрыяльнай тэмай павінна заняць вядучае месца ў нашай літаратуры. Вадзіка адказнасць ва ўсёнародным пошуку за ўздым сельскай гаспадаркі клясасца і на работнікуў совецкага мастацтва.

Артысты, мастакі, кампазітары, работнікі кіно і культурна-асветных устаноў, удзельнікі мастацкай самадзейнасці павінны ні на хвіліну не забываць, што ў сувязі з агудным уздымам культуры земляробства непамерна выраслі і культурныя запатрабаванні калгаснага сялянства. Тэатры і канцэртныя бригады павінны ўключыць у свой рэпертуар для абслугоўвання работнікаў сацыялістычных палёў лепшыя творы совецкіх драматургаў, пісьменнікаў і кампазітараў. У часе вясенніх палых работ яны павінны надаць шырокае абслугоўванне сельскага глядача, практыкаваць сустрэчы майстроў мастацтва з майстрамі высокіх ураджаюў.

Савецкія мастакі павінны ствараць серыі плакатаў на адлюстраванню поспехаў у галіне сельскай гаспадаркі. Работнікі кінематаграфіі і культурна-асветнаю павінны аддаць больш увагі абслугоўванню палёўна-асветнай работы. Не ва ўсіх калгасах яшчэ можна савецкаса пачынаць новую совецкую кінокарціну. Не ўсе хаты-чытальні і Дамы культуры ператварыліся ў сапраўдныя цэнтры культурна-асветнай работы на вёсцы. Не ўсе сельскія бібліятэкі і кніжныя магазіны могуць поўнасьцю задаволіць патрабаванні калгаснікаў. У нас ёсць шмат прыкладаў добрага пастаноўні работы Дамуў культуры, хат-чытальняў, бібліятэкаў, кніжных магазінаў, кіноперасовак. Неабходна абудзіць і пашырыць вопыт іх работы, дамагчыся ва ўсіх раёнах Беларусі добрага пастаноўні культурна-асветнай работы. Гэта будзе спрыяць яшчэ большаму ўздыму культуры земляробства, авалоданню калгаснікамі перадавой мічурынскай навукай, спрыяць граніў паміж гарадамі і вёскай, паміж фізічнай і разумовай працай.

Наспыльныя клопаты большавіцкай партыі і савецкай улады аб калгасным сялянстве абумовілі выхаванне і рост перадавога чалавека на вёсцы з яго новым побытам і культурай.

Задача работнікаў літаратуры і мастацтва — паказаць вобраз гэтага новага чалавека, задаволіць яго ўзросныя культурныя патрабаванні і тым самым дапамагчы партыі і ўраду ў каронным пераўтварэнні сацыялістычнай вясні.

Толькі тады мы будзем знаходзіцца на ўзроўні задач нашата часу.

Нама сумнення, што пята пасляваенная вясна совецкага народа ўзбагаціць нашу краіну не толькі вадзікімі адбыткамі калектывізацыі працы, але і новымі выдатнымі творамі літаратуры і мастацтва аб перадавых людзях нашатай вясні.

Знімы праент скульптурнай групы «Слава працы», якая будзе ўстаноўлена на будынку цэнтральнага ўніверсага ў Мінску. Аўтар праента заслужаны дзеяч мастацтва БССР А. Бембель.

Антон БЯЛЕВІЧ

Агітатар

У гэты час, у гэты міг,
Калі на крылах на тугіх
Вясну буслы нясуць да нас, —
Ен у брыгадах палыхых,
Адін калгас, другі калгас.

Дзе сенаць — там ён аграном,
А дзе вучоба — лектар там.
А трыба — ён і аэраном:
Пра Марс расказама ясна вам.

І так, як з боў йшоў у бой
З сваёй сумнай палывой,
Любымі ў часці палітрун,
Ен і сягоння з сумнай той,
Яна звісае праз плячун.

Брашуры ў ёй, пуні газет,
І Пушкін тут, і Вільямс тут,
І ўсё, жыве чым белы свет,
Ідзе з ім разам ў конны кут.

Ідзе да сейбіцкіх брыгад,
Ідзе на румы да пльтоў.

І конны з ім опатнацца раа,
Адрывіць душу яму гадоў.

Вось і цяпер, у гэты міг,
Калі працоўны дзень прыціх,
Садзіцца ў цесны ён кружон.
— Майго закурум, — трактарыст
Паперы адараваў шматом.

Сядзяць, пакурваюць, — дымок
З чыгар пльыве за кругам круг.
— Цяпер скажы ты нам, братон,
Калі элэктрыка тут плуг
Пачынае?

— Хутка. Біліна дзень,
Нібы маланнавы прамень
Над полем біліно — і плугі
Парэжуць тлусты чарнзём.
І нібы нашы, і лугі.
Паніжым, паносім, і звязім
Дабро элэктрыкай у міг —
Прышлі да дзён мы златых...

Да 20-годдзя з дня смерці Вл. Маякоўскага

Інстытут літаратуры, мовы і мастацтва Акадэміі навуц БССР і філіяліны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна рыхтуюцца адзначыць 20-годдзе з дня смерці Маякоўскага. Будучы праведзены літаратурны вечары з дакладамі аб жыцці і творчасці паэта.

Мінскі тэатральны інстытут праводзіць конкурс на лепшае мастацкае выкананне асобных вершаў паэта. Брыгады студэнтаў выступаць на прадырмствах і ўста-

Семинар інспектараў культасветработы

Камітэт па справах культасветустаноў пры Совеце Міністраў БССР склікаў семінар старшых інспектараў абласных аддзелаў культасветработы.

Удзельнікі семінара заслухалі даклады аб становішчы работы клубных устаноў.

Анталогія беларускай прозы на літоўскай мове

У Вільнюсе выйшла з друку анталогія беларускай прозы на літоўскай мове. У анталогіі змешчаны творы Я. Коласа, Зм. Бядулі, Б. Чорнага, Эд. Самуйліна, М. Лынькова, Янкі Маўра, М. Клімковіча, А. Стаховіча, М. Пасляловіча, І. Гурскага, П. Пестрака, Ус. Краўчанкі, Я. Брыля, І. Мележа, А. Якімовіча, П. Кавалёва.

Узняць на вышэйшы ўзровень работу абласных тэатраў

Значэнне абласных тэатраў вадзіка, яны абавязаны знаёміць насельніцтва абласных і раённых цэнтраў, мастацтва і вёсак з лепшымі творамі совецкай і беларускай драматургіі, з класічнымі п'есамі, на якіх выхоўваецца народ сацыялістычнага грамадства ў новым камуністычным духу. Партыя і ўрад стварылі ўсе ўмовы для работы абласных тэатраў. Група рэжысёраў і артыстаў абласных тэатраў узнагароджана ардынамі і мядалямі Савецкага Саюза, а некаторым нададзена годнасць заслужаных артыстаў БССР. Калектывы абласных тэатраў праводзяць значную творчую працу. Але нельга супыняцца на дасягнутым.

У Беларусі вадзіваецца тры перафар্মіраваныя тэатры — у Гродна, Пінску і Брэсце. Прычым Брэсцкі тэатр лічыцца рэспубліканскім, носіць назву імя Ленінскага камсамола, але па творчому профілю ён ніколі не адрозніваецца ад астатніх абласных тэатраў і яшчэ не дасягнуў узроўня сапраўднага маладзёжнага тэатра.

Рэпертуар абласных тэатраў БССР павольна пачаў вызначацца азначнай колькасцю совецкіх п'ес, але сярод іх вельмі мала беларускіх п'ес. Гродзенскі тэатр за час свайго існавання не паставіў ні аднаго спектакля наводле п'ес беларускіх драматургаў, Брэсцкі — 2, Пінскі — 5. У Пінску, напрыклад, паставлены пераважна тры п'есы, якія ішлі на сцэне тэатра імя Я. Купалы ці тэатра імя Я. Коласа. Тэатр імя Ленінскага камсамола паставіў «Ірынку» Б. Чорнага і «Канстанціна Заслонава» А. Маўзона, але абодва гэтыя спектаклі нізкаякасныя. Тлумачыцца гэта тым, што тэатры не жадаюць працаваць над арыгінальнымі творамі, а бяруцца толькі за тры рэчы, якія апрабраваны ўжо іншымі тэатрамі. Былае і так, што фармальна совецкія п'есы лічацца ў рэпертуары, але павольна ў большасці выпадакў спектаклі наводле класічных ці зарубажных п'ес.

З паванаваннем рэпертуара яшчэ і ў гэтым годзе не ўсё ў парадак. Мінку першы квартал, а ў абласных тэатрах БССР няма канчатковых рэпертуарных планаў. Фармальна яны існуюць і ў вышэйшых арганізацыях запервержаны, але амаль у кожным тэатры планы чамусьці перагледаныя. Гродзенскі тэатр рыхтуецца ставіць тры п'есы, якія няма ў плане. У тэатры імя Ленінскага камсамола ў першым квартале пераважна ўвага аддаецца класічным творам. Змяняецца плян і ў Пінскім тэатры. У планах на 1950 год у абласных тэатрах пераважае класіка, бо совецкія п'есы запанаваны толькі на паўгода і наранейшаму астадзіцца яшчэ «воны» для новых совецкіх п'ес.

Неясны і творчы профіль абласных тэатраў. Так, напрыклад, былі спробы перастварыць Пінскі тэатр у музычна-драматычны па той прычыне, што ў БССР няма тэатра музычнай камедыі. Але гэта пераўтварэнне было-б штучнае, бо музычная група патрабуе спецыяльных кадраў, спецыфічнага рэпертуара, што значна можа ускладніць работу абласнога калектыва, які павінен раз'язджаць не толькі па гарадах, але і па самых аддаленых мястэчках і вёсках. Тэатру павіна яшчэ прапаваль і таму, што спектаклі ідуць па двух мовах: на беларускай і на рускай. Гэа значна зніжае культуру пастаноўні, ускладняе працу над ролямі.

Частва бывае, што спектаклі доўга не ўтрымліваюцца ў рэпертуары ці з прычыны слабасці п'есы, якіх няма яшчэ ўключаецца самі кіраўнікі бач палі-

роднага абмеркавання на творчых калектывах, ці з прычыны цяжкасці аўтарскіх кадраў або з-за таго майстарства вымаганьняў і рэжысёра-пастаноўчыка. У абласных тэатрах пераважна працуе моладзь, якая нядаўна прыйшла на сцэну са школы. З такімі актарамі неабходна наладзіць сістэматычныя заняткі па функцыі іх ідэйна-мастацкага ўзроўню. У Гродзенскім тэатры цяпер праводзіцца вучоба па гісторыі партыі, марксісцка-лэнінскай эста-тыцы, гісторыі совецкага тэатра, аб май-старстве актара, культуры мовы і г. д., што значна спрыяе павышэнню культурнага ўзроўню маладых артыстаў.

Хоць абласныя тэатры гаспадарюць па сваёй вобласці, трымаючы шчыльную сувязь з глядачом, але дэкавак сустрачае рабочай, калгаснай і студэнцкай моладзю бывае вельмі мала. У дзешым вывадку тэатр сустракаецца з імі тады, калі роўня справядзачу за год ці ў сувязіна дні.

Значную дапамогу нашым тэатрам павінны аказваць вольныя газеткі. Аднак на іх старонках не часта можна сустраць рэцэнзію ці водгукі глядачаў.

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР і мясцовыя кіруючыя арганізацыі яшчэ вельмі мала замяюцца справай наладжвання работы абласных тэатраў, не ўмешваюцца актыўна ў творчыя жыццё. Часта яны дэжуряць у рэжысёраў значна адбываецца на працы тэатраў.

Штогод нашы тэатры выязджаюць у Украіну, Пінскі і Гродзенскі тэатры ў гэтым годзе наведаюць Прылуку, Іаманец-Надольск, Роўна і Станіслаў. А тэатр імя Ленінскага камсамола і да гэтага часу не вылае, куды ён паедзе. Тэатрам неабходна больш выязджаць у вобласці. Гастроўні трэба праводзіць арганізавана, каб яны мелі характар творчай справядзачы перады працэфірмамі. Паказана, каб абласныя тэатры часцей бывалі ў Мінску, што з'явіцца для іх творчай праверкай і разам з тым павысіць іх адказнасць за сваю творчую працу.

Абласныя тэатры павінны быць шчыльна звязаны з шырокімі коламі совецкага народа, дапамагаць гурткам мастацкай самадзейнасці, перадачы ім свой творчы вопыт, узбагачаць іх новым совецкім рэпертуарам, спрымаць арганізацыю новых гурткаў на прадырмствах, у калгасах, у мавучальных установах.

Час вразумець, што мала аб'яднаць для тэатраў ў адін калектыв, мала бываць наездом у той ці іншай групе. Маладыя тэатральныя калектывы патрабуюць да сябе большай уважлівасці. Неабходна, каб на месцы выязджалі брыгады ў складзе вадучых рэжысёраў, актараў, пісьменнікаў, крытыкаў для дапамогі ў творчай працы. Лепшыя рэжысёры рэспублікі павінны ставіць асобныя пастаноўкі. Трэба, каб вопытныя актывы рэспубліканскіх тэатраў прыязджалі на гастроўні ў абласныя тэатры.

Перад абласнымі тэатрамі БССР ставіцца важнейшыя задачы па пашырэнню свайго рэпертуара за ліч лепшых совецкіх п'ес і п'ес беларускіх драматургаў, па функцыі ідэйна-мастацкай якасці спектакляў, па наладжванні арганізацыйных спраў у рабоне творчых калектываў. Цяпер створаны ўсе ўмовы для нармальнай працы абласных тэатраў БССР. Тэатру імя Ленінскага камсамола трэба часцей бываць на перафармы, не забываючыся, што ў яго абавязкі ўваходзіць абслугоўванне моладзі ўсёй рэспублікі.

Неабходна яшчэ больш патрабаваць палыхоўдзіца да работы тэатраў, каб іхнія спектаклі адпавядалі духу нашата часу, каб яны патяілі наш народ да новых перамог, каб кожная пастаноўка ўзбагачала беларускае тэатральнае мастацтва новымі творчымі дасягненнямі.

С. П. Бабаўскі, пісьменнік. Д. Д. Шастановіч, кампазітар. Ф. В. Гладноў, пісьменнік. Г. А. Захараў, рэжысёр. С. М. Айні, пісьменнік. Б. Ф. Андрэаў, артыст.

Перамога савецкай музыкі

Спіс лаўратаў Сталінскай прэміі за 1949 год паказвае незвычайную разнастайнасць і багацце мастацкага жыцця краіны. Тут ёць сімфанічны і вакальна-сімфанічны творы, творы буйнай, у тым ліку кантатна-аратарыяльнай формы, камерна-інструментальныя творы, спектаклі музычных тэатраў, у якіх разлічаны творы рускіх класікаў і сучасных савецкіх кампазітараў.

Музыканты і кампазітары старэйшага і маладога пакаленняў з аднолькавым захапленнем працуюць над убагачэннем вялікай скарбніцы савецкага мастацтва. «Медыя коні» Гілера, кандрат для арфы з аркестрам С. Васіленкі, цудоўная, поўная мелодычнай напеўнасці саната для відэацэлі і фартэпіяна П. Мяскоўскага стаць у спіс твораў, удастоеных Сталінскай прэміі, зобач у праграма-сімфанічных творах зусім маладых кампазітараў А. Мураўлёва, Д. Джангірава і іншых.

Сімфанічная паэма А. Мураўлёва «Азоў-гара» неспрэчна прадаўжае лінію рэалістычнай праграмацы рускай музычнай класікі. Малады кампазітар выдатна валодае інтанацыямі рускай народнай песні і значным музычна-драматычным дараваннем. Паэтычныя вобразы сказа П. Вязова жывуць у музыцы А. Мураўлёва. Мы выразаем адчуванне іх у драматычных кантрастах паэмы, у барацьбе «добрых і злых людзей». Наглядзячы на некаторыя надыходы сімфанічнай паэмы «Азоў-гара», А. Мураўлёў з поспехам вырашае сваю задачу, і яго твор з'яўляецца каштоўным укладам у савецкую праграма-сімфанічную музыку. Паэма з'яўляецца крокам наперад па шляху развіцця рэалістычнай праграмацы ў савецкай музыцы. Вядома, якое вялікае значэнне надаваў праграмаў музыцы А. А. Жданав, падарослішы, што «руская класічная музыка была, як правіла, праграмаў».

Надаўна споўнілася два гады з дня гістарычнай паставы ЦК ВКП(б) аб оперы «Вялікая дружба» Мураўлёва. У гэтай паставе было адзначана, што аснова рэалістычнага напрамку савецкай музыкі — з'яўляецца прызнанне велізарнай прагрэсіўнай ролі класічнай спадчыны, у асаблівасці традыцый рускай музычнай школы, выкарыстанне гэтай спадчыны і яе далейшае развіццё, спалучэнне ў музыцы высокай мастацкай якасці з мастацка дасканаласцю музычнай формы, праўдзівасцю і рэалістычнасцю музыкі, яе глыбока арганічная сувязь з народам і яго музычнай і песнянай творчасцю, высокае прафесійнае майстэрства пры адначасовай прастаце і даступнасці музычных твораў...

Гістарычная пастава ЦК ВКП(б) была глыбока асэнсавана савецкімі кампазітарамі. Аб гэтым сведчаць творчыя вынікі 1949 года. І «Песня аб ясях», і музыка да фільма «Надзенне Барына» Д. Шастаковіча, і вакальна-сімфанічная паэма «Слаўся, Айчына мая» украінскага кампазітара Е. Жукоўскага, і сімфанічны сюіта татарскага кампазітара Н. Жыганава, і «Кантата» і «Песня аб Сталіне» мадэрскага кампазітара Нягі, а таксама ўсе іншыя творы, удастоеныя Сталінскай прэміі за мінулы год, з'яўляюцца найбольшымі доказам таго, што савецкія кампазітары глыбока і правільна аразумелі паставу ЦК ВКП(б) і праімплемавалі яе жывым творчым духам.

*
В. ГАРАДЗІНСКІ
*

У вялікай кантате «Песня аб ясях» Д. Шастаковіча ў названасці ўсе адзнакі савецкай ідэя-эстэтычнай перабудовы гіста выдатнага мастака. У творы, які нахатым вялікім сталінскім планам пераўтварэння прыроды, Д. Шастаковіч выступае як паэт гераічнай савецкай сучаснасці. У першай частцы кантаты з яе прыгожай і прастай мелодычнай тэмай, выдатнейшым шматгалосым традыцыйна рускім «сулаўненнем» мы адчуваем жыва творчы ўплыў вялікіх рускіх класікаў на творчасць Д. Шастаковіча. Але ў сваёй творчасці ён ніколі не паўтарае класічных канонаў і ўнікае простага следвання традыцыі. Д. Шастаковіч, застаючыся верным рэалістычным прынцыпам рускай класікі, развівае гэтыя прынцыпы і традыцыі самастойна і на зусім новай ідэйнай аснове. У цудоўным эпізодзе кантаты «Шоперы саджаюць ясы», дзе сярбранныя галасы труб нібы імгуньць гучанне ўперскіх горнаў, ва ўваўленні слухача ўнікае карціна маладога зялёнага лесу, поўнага чыстых і званкіх галасоў савецкай моладзі. Тут ёць сапраўды высокая паэзія жыцця.

Брыткія правільна ўказвала і на некаторыя новага твора Д. Шастаковіча, напрыклад, на тое, што параўнальна менш цікавай і невыразнай атрымалася частка кантаты «Заўтрашняя праўда». Але гэты надыход твора не мае істотнага значэння.

Вакальна-сімфанічная паэма «Слаўся, Айчына мая» Е. Жукоўскага таксама з'яўляецца значным дасягненнем не толькі украінскай, а і ўсёй савецкай музычнай культуры. Паэма лабудавана на інтанацыях украінскай народнай музыкі, зна струга лагічна ў сваім мелодычным развіцці, вызначэнца прыгожымі поўнагучнымі гармоніямі, напісана з бліскучым веданнем законаў характа мастацтва. Паэма насроў праекснута духам называюцца савецкага патрыятызма.

Наогул трэба сказаць, што ідэя савецкага патрыятызма, ідэя наднацыі і рэалістычнай творчасці найбольш глыбока праяўляюцца ў творах, удастоеных Сталінскай прэміі. Яна глыбока адчуваецца ў пошты сімфоніі таленавітага латвійскага кампазітара Яніса Іванова з яе характэрнымі латгаліскімі тэмамі і напевамі, у цыкле песень «Сонечная дарога» В. Макарава, у музычнай камедыі «Трамбіта» Ю. Мілюціна.

Нічога даўнага няма ў тым, што скажае вышэй стасуецца і да апыроты «Трамбіта». Само слова «апырот» мімавольна асацыіруецца з нейкім пустым, нават пахляватым словам, з тым, што характарызуе мастацтва буржуазнага апыротскага тэатра з яго стандартнымі персанажамі. Але ў савецкім мастацтве развілася зусім самастойна савецкая музычная камедыя — новы жанр музычнага тэатра. «Трамбіта» Мілюціна па праву можа лічыцца адным з найбольш выдатных твораў музычнага тэатра. У гэтай п'есе аб жыцці Савецкай Закарпацкай Украіны перад глядачом праходзіць рад жывых вобразаў новых савецкіх людзей. У п'есе і спектаклі паказаны цудоўныя моманты і дэўчаты, якія яшчэ надаўна пазналі радасць савецкага жыцця. У спектаклі гу-

чаць вясёлыя званкія песні, у ім шмат захапляючых жываперадасных таяў.

Неўвага не параджае таму, што вышэйшай прэміі удастоены паставы найбольшых шадур'аў рускай класікі ў сталінах Савецкай Латвіі і Савецкай Эстоніі — «Барыс Годуноў» Мяскоўскага (Рыга) і «Югені Анегі» Чайкоўскага (Талін). Сталінскіх прэміяў удастоены таксама паставы «Садко» Рымскага-Корсакава і «Мазепа» Чайкоўскага ў Вялікім тэатры Саюза ССР.

Але ўсё-ж даскорам нашым кампазітарам з'яўляецца тое, што сярод твораў, удастоеных Сталінскай прэміяй за мінулы год, няма ніводнай савецкай оперы. Затое балетная творчасць даўка апыротскага оперы: Сталінскімі прэміямі адзначаны тры балетныя спектаклі — «Чырвоны мак» Гілера ў Вялікім тэатры Саюза ССР, «Князь-возера» В. Залатарова ў Беларускай тэатры оперы і балета і «Юнацтва» Чулакі ў Ленінградскім Малым оперным тэатры. Варта спыніцца на самым выдатным балетным спектаклі «Чырвоны мак», які з'явіўся на савецкай сцэне 23 гады назад. Ён быў першым савецкім балетам і, па сутнасці, першым у гісторыі харографічнага мастацтва рэалістычным спектаклем, у якім дзейнічалі рэальныя людзі ў абстаноўцы, неспрэчна ўзятай з рэальнага, а не фантастычнага жыцця. І тады, амаль чверць века таму назад, «Чырвоны мак» карыстаўся велізарным поспехам і на працягу доўгага часу не сыходзіў са сцены ўсіх савецкіх оперна-балетных тэатраў. Балет «Чырвоны мак», паказаны ў новай музычнай і драматычнай рэдакцыі ў Вялікім тэатры Саюза ССР, не толькі не страціў сваёй мастацкай вартасці, але ператварыўся ў яшчэ больш бліскучае балетнае прадстаўленне.

Але скарэт вялізнага поспеху «Чырвоны мак» не ў гэтым. Балет асабіва блізка і дарагі савецкай аўдыторыі тым, што ён у мастацкай высокаартрытычнай форме ўвасабіў жывыя вобразы і веліч ідэй нацыянальна-вызваленчай барацьбы кітайскага народа. І зусім не выдавова, што сямья выдатнай мастацкай савецкага балета Г. Уланова і О. Дяпыншына — выканаўцы ролі юнай кітайскай танцаўшчыцы Тао-Хоа, М. Габовіч, які выступае ў ролі ваяка кітайскіх рабочых Ма Лі-чэна, і іншыя артысты Вялікага тэатра аддалі гэтаму спектаклю самае лепшае сваё майстэрства. Калі ў фінале спектакля на сцэне з'яўляецца нацыянальна сцяг Кітайскай народна-дэмакратычнай рэспублікі, калі грывіць баявая песня свабоднага кітайскага народа, ўраваўні нарастае ўваўленні залі тэатра. Гэта ёць вымушэнне тых паучаў, якія закладзены ў музычнай і сцэнічнай партытуры балета «Чырвоны мак» — твора, які адрыў новую эпоху ў гісторыі балетнага мастацтва.

Многае можна было-б сказаць пра выдатнага савецкага піяніста Святаслава Рыхтара, пра артыста Азербайджана Бюль-Бюль Мамедова, пра кіраўніка латгалі савецкага аркестра рускіх народных інструментаў Д. Осіпава, пра кіраўніка Чырвонасцяжнага ансамбля песні і танца Савецкай Арміі В. Аляксандрава і шмат іншых выканаўцаў савецкага музычнага мастацтва.

Новыя творы савецкай музыкі, адзначаныя Сталінскімі прэміямі, сведчаць аб вялікай перамозе савецкага мастацтва.

Мастацкая самадзейнасць і жыццё

Яшчэ да вайны наш клуб карыстаўся заслужанай папулярнасцю сярод працоўных Гомеля.

У пасляваенны час нам давялося разгорцаць культурна-масавую работу адначасова з аднаўленнем усяго таго, што было разбурана нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Уключыўшыся ва ўсесаюзны агляд культурна-масавых работ, мы дотэлева прадумалі ўсе пытанні культурна-масавай работы. Былі ўлічаны магчымыя формы і метады гэтай работы: лекцыі, даклады, сустрэчы з наватарамі вытворчасці, выступленні гурткоў мастацкай самадзейнасці на прадыярствах.

Вялікай ўвага была аддана лясцыйнай прапагандае. Яна пачыналася ўзавалася з вытворчым і культурным жыццём рабочага калектыва, была канкрэтнай і змястоўвай. За час агляду прачытана каля 200 лекцый па агульнаналітычных, літаратурных, прыродазнаўча-навуковых, медыцынскіх і тэхнічных тэмах. Праўленне клуба складала і заварджала план правядзення лекцый на кожны месяц. Напярэдне члены праўлення і актыў клуба вызначалі, якія лекцыі, на якія тэмы жадаюць паслухаць работнікі вузла. Нераз'ясненна большасць лекцый чыталася неспрэчна ў працах вагнарэамоўнага заводу, у правазонным дэпо і г. д. Як у клубе, так і на прадыярствах лекцыі чыталіся па поўных цыклах. Галоўная ўвага аддавалася прапагандае дыялектычнага матэрыялізма, асноўных работ В. І. Леніна і І. В. Сталіна, пытанням дружбы савецкіх народаў, жыццю краін народнай дэмакратыі і інш.

Праўленне клуба імкнулася адгукацца на кожную папачіную кампанію ў нашай краіне, арганізавала лекцыі, прысвечаныя рэвалюцыйным датам, юбілеям. Напрыклад, у дні 150-годдзя з дня нараджэння А. С. Пункіна прачытаны рад лекцый аб жыцці і творчасці паэта. Гэтыя лекцыі даўпаўнялі выступленні гурткоў мастацкай самадзейнасці, якія паказвалі сцэны з драматычных твораў А. С. Пункіна, наладжвалі мастацкае чытанне яго вершаў і паэм.

Значнае месца ў лясцыйнай прапагандае аддавалася пытанням чыгуначнага транспарту. Інжынерна-тэхнічныя работнікі вузла і кіраўніцтва Беларускай чыгучкі прачыталі лекцыі на тэмы: «Ленін і Сталін аб чыгуначным транспарце», «Роля ачытнай навуцы ў развіцці чыгуначнага транспарту», «Шляхі эканоміі паліва на паравозе», «Рэжым эканоміі — закон сацыялістычнага грамадства» і г. д. Усё гэта спырыла павышэнню тэхнічнага ўзроўня работнікаў вузла, мабільнасці іх на актыўны ўдзел у спарбніцтвае за дэмакратычнае выкапанне пасляваеннай сталінскай папачіны.

Большасць лекцый суправаджалася дэманстрацыйнай тэхнічнай кінофільмаў.

Кожнае гаспадарча-папачінае мерапрыемства, якое праводзілася на транспарце, знаходзіла той ці іншы водгук у клубе. Так, напрыклад, калі каменчык тав. Браўцоў, будуючы тав. Хадановіч і другія перадавікі вытворчасці Гомельскага вузла дамагліся высокіх паказчыкаў у працы, праўленне клуба разам з партыйнымі і прафсаюзнымі арганізацыямі правяло сустрэчу з вядомым будаўніком з калек-

На Усесаюзным аглядзе работы культурна-масавога клубу імя Леніна (станцыя Гомель) за 1949 год была прысуджана першая прэмія. Клуб з'яўляецца не толькі цэнтрам культурнага жыцця гомельскіх чыгуначнікаў, але і актыўным прапагандастым перадавым метадаў сацыялістычнай працы.

Ніжэй мы друкуем артыкул аб вопыце работы клуба.

Тытыва участка на будаўнічай пляцоўцы. Пасля абмену вопытам перадавых будаўнікоў уздэльнікі мастацкай самадзейнасці далі вялікі канкрэт. Такія-ж сустрэчы праведзены ў паравонным дэпо, на станцыі Гомель і на другіх участках.

Звычайна адзін-два вытворчыя вечары ў месяц праводзіліся ў клубе. Клубныя актыў да іх рыхтаваўся з асаблівай адказнасцю: у памяшканні вывешваліся дыяграмы, схемы, лозунгі і плакаты на тэму вечара, прыгавалася найбольшая колькасць слухачоў.

Вялікай папулярнасцю сярод чыгуначнікаў карыстаўся блятён вытворчых паспелых калектыва вузла, які выдаваўся нашым клубам. Апрача таго, перадавікі вытворчасці папулярнаваліся праз Дошку гонару, праз вітрыны газетных выразаў. Спецыяльна аформлены стэндзі прысвечаліся паставам урада аб наскарэнні абароту вагонаў, палепшэнню абслугоўвання пасажыраў, поспехам пясцотнікаў. З данамогаў клуба аформлены чырвоныя куткі кандуктарскага рэзерва, станцыі, паравоннага дэпо, на падфінанс лінейных станцыяў. Як у клубе, так і на прадыярствах рэгулярна вывешваліся рэкамендацыйныя спісы мастацкай і тэхнічнай літаратуры з кароткімі анатацыямі. У метах працоўнага клубу ў масе арганізавалася калектывнае чытанне мастацкай літаратуры, на прадыярствах і лінейнай станцыі высылаліся бібліятэкі.

Усе гэтыя пытанні неспрэчна звязаны з вытворчым жыццём. Другая, не менш важная галіна нашай работы, — арганізацыя мастацкай самадзейнасці. Наша мастацкая самадзейнасць, асабіва харографічны гурток, вядомы даўка за межамі Беларускай чыгучкі. Гомельскія чыгуначнікі неаднараза выступалі ў Мінску, у Маскве. За час агляду гурткі выраслі не толькі колькасца, але і якасца. Цяпер у іх удзельнічае 390 чалавек. Арганізаваны новыя гурткі: цымбалістаў, шахматны, фота і другія.

У рэпертуары вакальнага гуртка — лепшыя савецкія, класічныя творы, а таксама народныя песні. Харографічны гурток паспяхова выконвае народныя танцы, характэрныя сюэтныя танцы на сучасных тэмах.

Творча вырас і драматычны калектыв (кіраўнік тав. Астрамаў). Апрача аднаактова, ён паставіў п'есу А. Баранава «На тым баку».

Канцэрты наладжваюцца не толькі ў клубе, але і на прадыярствах і лінейных станцыях.

З удзельнікамі мастацкай самадзейнасці праводзіцца вучэбна-выхваўчая работа. Для іх чытаюцца спецыяльныя лекцыі, наладжваюцца сустрэчы з майстрамі мастацтва.

Паспяхова працуюць і дзіцячыя гурткі мастацкай самадзейнасці. Яны наладжваюць канцэрты на рашнішчых, якія кожную наядзю праводзяць ў нашым клубе, а таксама ў школах і піонерскіх лагерах.

У летні перыяд клуб спрыў культурнаму адпачынку чыгуначнікаў. Пасля гаспаўляў у Гомелі Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы была арганізавана канферэнцыя глядачоў аб вышках гаспаўляў.

У дні масавых гулянняў працуюць нашы вышчыя чытальні і культпалатні. дзе апрача кніг маюцца газеты, часопісы, настольныя гульні. На месцы гуляння вывешваюцца партреты перадавых людзей вузла, дыяграмы, пано з паказам поспехаў чыгуначнікаў вузла ва ўсесаюзным спарбніцтве.

Наш клуб асабіва актыўна праваўляў у час падрывоўкі да выбараў у Вархонны Совет ССР. Былі вытворчымі ўсе магчымыя формы работы для ўзняцця палітычнай і вытворчай актыўнасці працоўнага калектыва, для агітацыі за кандыдатаў сталінскага блока камуністаў і беспартыйных. Апрача лясцыйнай, нагляднай і іншых форм прапаганда, мы шырока выкарысталі мастацкую самадзейнасць. Развіваліся новыя песні і танцы, ствараліся спецыяльныя канцэртныя брыгады, наладжваліся выезды і сустрэчы з чыгуначнікамі на прадыярствах і лінейных станцыях. Драматычны гурток паказваў спектаклі «На тым баку».

Падаўляючы вышкі праброўленага, неабходна сказаць, што наш клуб вырастаў даўка не ўсе яшчэ срэдні і магчымасці культурна-масавай работы.

Многае нам патраба азрабці для павышэння якасці лясцыйнай прапаганда, для больш поўнага задавальнення патрабаванняў рабочых і служачых. А самае галоўнае — шчыльнае звязанне з вытворчасцю, шырокі ўдзел у клубную работу наватараў вытворчасці, сістэматычна і эфектыўна прапагандаваць іх багаты вопыт.

Неабходна больш уцягваць у работу інжынерна-тэхнічных работнікаў, больш увагі аддаваць маладым чыгуначнікам, пашыраючы за кошт іх мастацкую самадзейнасць.

У галіне мастацкай самадзейнасці асноўная задача заключаецца ў павышэнні ідэйнага ўзроўня работы гурткоў.

Няма сумнення, што, маючы вялікі вопыт работы і атрымліваючы сталую дапамогу з боку партыйных і прафсаюзных арганізацый, Гомельскі клуб чыгуначнікаў паспяхова будзе спрыўляцца са сваімі задачамі і надалей. Увесь калектыв клуба спаджаецца ўтрыманню ўсесаюзнае прышчэнаства на развіццё культурна-масавай работы сярод працоўных.

Р. Сырнін, старшыня праўлення клуба імя Леніна (ст. Гомель);

А. Рыбальчанна, мастацкі кіраўнік самадзейнасці клуба, заслужаны дзеяч мастацтва БССР; М. Сімкоўскі, загадчык клуба.

У.А. КАРПАЎ

„Сонца ў бланіце“ М. Калачынскага

У зборнік «Сонца ў бланіце» Міхася Калачынскага ўключыў творы, напісаныя на працягу 1939—49 гг. Гэта творчая справздача паэта за дзесяцігоддзе.

На многіх верхах зборніка ляжаць адзнакі ваянных паходаў, у якіх удзельнічаў сам паэт, — вершы ўяўляюць сабою дарожныя замалюўкі, апісанне падарожных сустрэч, баявых эпізодаў.

Лірычны герой вершаў — савецкі воін. У яго высокая развіта паучдзё ўласнай годнасці. Ён мужна хадзіў у атаку ля воезера Сууры, з паучдзёй навагі і хвалявання стаў на варце над магілай Рэіна, адбітай у ворага, захапанаў бессмяротнымі песнямі Шота Руставелі, насмерць стаў на Блугорскім перавале, з сухімі вачыма і болем у сэрцы хваў баяных лабрацімаў, з дружэбскай усмешкай паціскаў руку ісперыхаўнаму вінаградару, усцешанаму, што буда ўжо не прыкулаў ў яго хату, спачуваў беднасці жыхароў Трансілавскіх Альпаў і сумаваў аб Радзіме. Ён разам з танкістамі штурмаваў Дз'ер, каб ключы ад яго ўручыць народу, у Вене з тэмамі і абурэннем назіраў, як рабуюць амерыканскія генералы багатае акупаваанй змі краіны, з папачікаў, з усведкаваннем выкапаната абавязку і значэння ўласных спрыў развіцця ў Альпамі, калі паход спачуўся.

Ён вынес з вайны загартаваную волю да перамогі, прагу да мірнай стваральнай працы, прынёс з сабою ў родны калгас армейскія традыцыі. Пра аднаго з сваіх герояў паэт кажа:

Экзамэн трымаў ён на фронце,
Пісаў у акапах дышлом.
Вучыўся ў гвардыскай ляхоне
Зямля пазнаваць — аграном.

*) Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск, 1949 г.

Ваюга М. Калачынскі ўмее адрываць у бачаным новае і какаічна данесці яго да чытача. Ён умее стварыць зры свежы вобраз, вірнуць на рэчы па-свойму, знайсці трапныя параўнанні і мятафары.

Паэт з глыбокай прыязню і навагай гаворыць пра народ вызваленых краін, пра яго лепшыя сны («Хрыста Бодзеву», «Дзержыцкаму вінаградару», «Будзёнавец» і інш.). Ён разумее, што дружба савецкага народа з народам краін, якія ўзялі цпер сцяг народнай дэмакратыі, замацавана і ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, так і супольным змаганнем у мінулае. Асабіва ўдалае лясцыйнае ўвасабленне гэтай думка знайшла ў вершы «Будзёнавец». Церскія казкі ўехаў ў вызваленае прыдукайскае сёла. Полак у яго акадзі страўці аднаго джыгята, і буланы конь тужылівым іржаннем кілаў гаспадару. Яхтары сёла вышлі вітаць казакі. Па-блываючы шабаль, наперадзе іх кроўчкі былы будзёнавец... А каў полк рушыў зноў, у садзе, побач з іншымі, скакаў і заднаец, які некалі ў Першай Коннай амагася за маладую Савецкую рэспубліку. Песенны стьль верша, кароткі радок, рытм, які нагадвае тунат коніцы — вяртаюць нас да незабыўных дзён грамадзянскай вайны і пекна звязваюць паўдзё, якія зрабілі ўжо прадметам гісторыі, з наядзёмі сучаснымі.

Таксама праўдыва і зрба паказана Калачынскім тое, што прыносіць з сабою англа-амерыканскія войскі. Паэт раскрывае іх дзержыцкую імперыялістычную сутнасць. Афірмрав бізнеса, паслугачамі Уол-стрыта называе іх камандзіраў М. Калачынскі. Вось, напрыклад, як ён апісвае прыход адной з амерыканскіх часцей у Аўстрыю:

За лесам — сонечныя горы.
Цітуць чаромха, сіні боз.
Амерыканскія салдэры
Прышлі без бою ў гэты лес.
І чутна — пілы загудзелі,
Траўля варацча ясы.
І генерал, як сам Рафелер,
Цыгаркаў пыхіць ў вусты.

На распробленай паліне
Ён піўе лічць ідуць.
Тут лес для маблывых кампаній
Тралюць Форда дачычы.

Шкада, што такія значныя па тэме і мастацкія па яе вырашэнню вершы разбуўлены творамі слабымі («Над возерам», «Праз гады») або недзе ўжо чутымі і да прыкрасці зямёнымі («Вернасць», «Узв'ясненасць»), вершамі кніжнымі («Воблака») або вершамі без выразнай асвай думкі і нават проста алагічнымі («Вярона»). Шкада, што некаторыя добрыя вершы папаваны безгустоўнымі, часам нават па-свойму пераасэнсаванымі чужымі вобразамі. Калі Я. Купала гаворыць, што ў зямлю кінулі «зерне чыстае, як вока», — гэта выдатна! Але калі М. Калачынскі піша: «Пладамі поўнымі, як вока, дадоу гнецца кожны сук», — гэта пенска і не зусім пясменна. Калі П. Панчэнка ў вершы «Ардаблскі перавал» гаворыць: «Мяне, як скрыпку, пшалаві сміякі дванаціць вятроў», — гэта добра. Але калі М. Калачынскі інтэрпрэтуе гэта так: «Зямля апакавала паэта на трубах спужаных вятроў», — атрымліваецца пенска і не зусім зразумела.

Ніка «На Вярбарскай дарозе» (за выключэннем верша «Праньне са Смольнага») і творы, прысвечаныя паказу мірнай зваротнай працы савецкіх людзей, наводзе сваіх ідэя-мастацкіх якасцяў наогул уступаюць вершам на тым Вялікай Айчыннай вайны. Дыяпазон іх, перш-на-перш, значна вузельны. Большасць іх не вызлучаецца арыгінальнасцю. Але галоўны надыход пасляваенных вершаў, на маю думку, заключаецца ў тым, што ў іх трэчы, прадметы заславаюць людзей, — нават цяжка гаварыць тут аб лірычным героі, бо ён негдз угадваецца за знішчым апісаннем таго, што будзеца або адзінзалеца.

У вершы «Ленінска вуліца» трапна і на непраўдлівы дэталі. Звартаюцца да Ленінскай вуліцы і гаворачы пра сваю любоў да яе, паэт кажа:

І часамі мне хочацца выйсці
На паліты твае з дружкамі.

І, вядома, не зусім верыцца ў любоў паэта і яго жаданне, бо тое, што любіў, добра ведаем. А, як вядома, на сталічнай вуліцы імя Леніна ніколі не было і покуль няма ніякіх піль.

Верш «Боксамольскае возера» напісаны ў вельмі прыжкім для разумення «стылі».

Мы вясёлаці чулі ўсплскі,
Глядзелі ў будучы свой лёс,
Калі брыгады комсамольскія
Шлі на свіслачанскі пясё.

Займаўся золат.
Спілі ў росах,
Ляжычы прыўдам здаля,
І гумыны прыраўналі вёсак,
І загуменная зямля.

У вершы «Дарога на Маскву» паэт бадай ітаралына паўтарае вобраз другога свайго верша:

Вонкавыя новыя кнігі, які вышлі ў Дзяржаўным выдавецтве БССР.

Блытаны і памылковы артыкул

Беларуская савецкая літаратура з'яўляецца адным з перадавых атрадаў літаратуры братніх народаў СССР. Купала і Коласа, Кудашова і Броўку, Танка і Крапіву ведае і любіць рускі чытач. Беларуская літаратура даўно ўжо вышла з рамак нацыянальнай абмежаванасці, ёй пад сілу пяпер самыя складаныя жыццёвыя тэмы і праблемы.

Улічваючы гэты відочны факт, аўтары падручніка «Руская літаратура» паставілі перад сабой узадачы — назначыць будучага настаўніка з беларускай літаратуры. У раздзеле «Літаратура народаў СССР» змешчаны невялікі артыкул пра беларускую літаратуру, у якім дадзена характарыстыка творчасці Я. Купалы і Я. Коласа. На вылікі жаль, артыкул гэты напісаны вельмі дрэнна, аўтар яго (П. Д. Краўцкі) узяў за справу, якую зусім кепска ведае. Артыкул «Беларуская літаратура» ў падручніку для педвуучыліш — гэта мейшаніа блытаных і памылковых сцвярджанняў з поўным вядзеннем фактычнага матэрыялу. Літаратура кожнаму радку аўтара нельга не прычырць.

Пачнем з першага сказа: «Беларуская літаратура не мае такой старажытнай гісторыі, як украінская ці грузінская... Узнікненне беларускай літаратуры адноснае да пераходнага часу і звязана з культурна-асветніцкай дзейнасцю арганізацый і часопіса «Наша ніва» (стар. 317). Паўстае запыт: што ў гэтых словах трэба разумець? Нігілістычнае адмаўленне ці недаравальнае непісьменнасць аўтара?! На-мойму, першае і другое!

П. Д. Краўцкі выкінуў з гісторыі беларускай літаратуры імя Г. Скарыны, аўтара «Енцыклапедыі» і «Тараса на Парнасе», Дуніна-Марцінкевіча, Каліноўскага і Вагуншэвіча. У аўтара артыкул асабліва «погляд» на развіццё беларускай літаратуры, вытокі якой ён выводзіць з буржуазна-ліберальнай газеты «Наша ніва» (дарэчы, гэтая газета чамусьці называецца «часопісам»). Гэты, даўно ўжо асуджаны савецкім літаратуразнаўствам і гісторыяй, нацыяналістычны погляд аўтар працягвае на старонкі падручніка.

На самай-жа справе вытокі рэвалюцыйна-дэмакратычнага кірунку новай беларускай літаратуры пачытаць XX стагоддзя трэба шукаць у наследванні лепшых рэалістычных традыцый рускай і беларускай літаратуры XIX стагоддзя, у творчай вучобе ў М. Горькага, у рэвалюцыйных ідэях 1905—1907 гг., а не ў буржуазна-ліберальнай газеце «Наша ніва», на старонках якой прапагандавалася «творчая» бяскласавасць беларускага народа.

Ішная ацэнка газеце «Наша ніва» дадзена П. Краўцкім: «Пісьменнікі і журналісты, звязаныя з гэтым часопісам, ідэалізавалі працоўнае сялянства, беларускую старажытнасць, апісвалі быт і прыроду Беларусі, будзілі ўсведамленне самабытнасці ў народзе, клікалі яго да барацьбы за вызваленне» (стар. 316). Узнікае пытанне, як можна адначасова ідэалізаваць жыццё працоўнага сялянства і клікаць яго да барацьбы за вызваленне?

Не адмаўляючы поўнага становага значэння газеты «Наша ніва» ў гісторыі беларускай літаратуры, ніяк нельга згадваць з вывадамі аўтара, які сцвярджае, што «з «Нашай нівы» вышлі класікі беларускай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас». Купала і Колас змяшчалі свае творы на старонках «Нашай нівы», але выводзіць творчасць гэтых рэвалюцыйных паэтаў-дэмакратаў з газеты буржуазна-ліберальнага кірунку няма абсалютна ніякіх падстаў.

Дрэнна напісаны раздзел пра творчасць Я. Купалы. Даровольцыйная творчасць паэта нададзена ў крывым дыстры. Узяўшы першыя, траішнікі над руку, нехарактэрныя вытрымкі з вершаў Купалы, аўтар артыкула піша: «Паэт праследуе адну мэту — пашадаваць беднае, абзадаванае сялянства Беларусі» (стар. 317).

Аўтар нічога не гаворыць аб тым, што Купала быў выразнікам настрою і інтарэсаў беларускага народа, які ўзяўся на барацьбу са зброй і рукамі. Ні слова няма тут аб верхах-закліках «Там», «Перад вясельняй», «Што ты спіш?», «За сваёю сваю», «А хто там ідзе?» і аб горкаўскай ацэнцы паэзіі Я. Купалы.

Відаль, аўтар невядомы нафасныя словы, з якімі звяртаўся паэт да народа ў даровольцыйны час:

До! спадзі! Паўстанце грамадою
І ідзе ім там памагань,
Паўстанце крэпсцю такою,
Каб вораг вас не мог зламаць...
(«Там», 1906 г.)

Трэба прычырць сцвярджанню аб тым, што апавесць «У палескай глушы» «люсіць аўтабіяграфічны характар і раскрывае гісторыю культурнай дзейнасці настаўніка (самага Я. Коласа)» (стар. 319). Ставіць знак роўнасці паміж Коласам і вобразам Лабановіча будзе вельмі прымітліва і паўна, бо Лабановіч — тыповы, абгулены вобраз лепшай часткі вясковай інтэлігенцыі, якая аддавала свае веды на карысць народу.

Вельмі бедна, скупа і невыразна сказана ў артыкуле аб паэтычнай творчасці Купалы і Коласа ў гады савецкай улады. Заганай артыкула з'яўляецца і тое, што ў ім нічога не гаворыцца аб ідэях развіцця беларускай савецкай літаратуры, аб пісьменніках, якія прыйшлі ў літаратуру пасля Кастрычніка.

Апрача таго, што ў артыкуле «Беларуская літаратура» імат памылка ідэянага характару, ёсць у ім і фактычныя недакладнасці. Выданне газеты «Наша ніва» датуецца 1905—1915 гадамі, хоць у сярэднясці першы нумар яе вышлі 23 кастрычніка 1906 г. Няправільна нададзены даты жыцця Я. Купалы (1882—1941 гг.). Непісьменна нададзена змярэнка з творца Я. Коласа:

... а ноч не знае,
Што зорачка буря зануціць.

Артыкул «Беларуская літаратура», змешчаны ў падручніку для педвуучыліш, — сведчанне бездаказнага адносінаў аўтара да тэмы, якую ён зусім не ведае. Гэта артыкул заганны ад пачатку да канца.

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Навагрудак.

Творчасць рабочых — трактаразаводцаў

Некалькі месяцаў таму назад пры рэдакцыі шматтыражы Мінскага трактарнага завода «Трактар» было створана літаратурнае аб'яднанне.

Членамі літаб'яднання з'яўляюцца пачынаючыя пісьменнікі і паэты — рабочыя і служачыя трактарнага завода.

Толькі за апошні час літаб'яднанне, якое налічвае каля 30-ці чалавек, арганізавала шэсць літаратурных старонак у заводскай газеце, правяло два маладзёжныя літаратурныя вечары, на якіх маладыя паэты выступілі са сваімі творамі. На паэтычных аб'яднаннях разглядаецца творчасць рабочых, абмяркоўваюцца кнігі лаўрэатаў Сталінскіх прэмій, а таксама вывучаюцца пытанні тэорыі літаратуры.

Найбольшай увагі заслугоўваюць творы маладых паэтаў: інжынера Ф. Фралова, напіроўшчыка П. Красоўскага, слесара А. Баракіна, ваданправодчыка А. Аляксандрава і іншых, якія ішліць аб працоўных падвігах рабочага калектыва, аб Сталінскай Канстытуцыі, аб непарушнай дружбе савецкіх народаў, аглядаюць новую індустрыяльную Беларусь.

Работа аб'яднання выклікала вельмі цікавыя да літаратуры з боку рабочай моладзі. У часе літаратурных вечароў заводскі клуб заўсёды бывае перапоўненым.

Цяпер літаб'яднанне разам з камітэтам камсамола рыхтуе агульназаводскі вечар, прысвечаны лепшаму, таленавіцшаму паэту савецкай эпіхі—Владзіміру Маякоўскаму. Апрача рабочай моладзі ў вечары будучы ўдзельнічаць вучні рамесніцкага вучылішча і старэйшых класаў сярэдняй школы.

(Наш нар.).

Студэнты вывучаюць гістарычныя помнікі

Студэнты літаратурнага аддзялення Маладзечанскага настаўніцкага інстытута вывучаюць гістарычныя помнікі. Яны наведвалі сёлы, у якіх жылі Янка Купала, Францішак Багушэвіч, Змітрок Вядуля, а таксама месца, дзе загінуў легендарны герой Вялікай Айчыннай вайны — дзечка Ч. Гастэла. Зроблены запісы народнай творчасці аб героі. Сабраныя матэрыялы будуць скарыстаны ў рабоце: «Вывучэнне і апісанне гістарычных помнікаў на тэрыторыі вобласці».

Вечар савецкага фельетона

У Беларускай Дзяржаўнай універсітэце імя Леніна адбыўся вечар савецкага фельетона. Апрача дэкада студэнта А. Рыльска «Фельетон Д. І. Заслаўскага», былі заслушаны выступленні прадстаўнікоў рэспубліканскага друку С. Свірдлава, І. Новікава, паэта М. Лужаніна і іншых аб развіцці фельетона ў беларускай літаратуры. Было адзначана, што гэтую жанру не надаецца належнага ўвагі як рэдакцыямі газет і часопісаў, так і Савезу савецкіх пісьменнікаў БССР.

Студэнты выказалі пажаданне часцей наладжваць падобныя творчыя вечары.

Закончыўся тыдзень дзіцячай кнігі

Закончыўся тыдзень дзіцячай кнігі. У сталіцы рэспублікі — Мінску, а таксама ў абласных і раённых цэнтрах адбыліся шматлікія літаратурныя вечары і ранішнікі.

У школах і бібліятэках г. Віцебска на літаратурных вечарах і канферэнцыях вучні абмеркавалі новыя кнігі, сустрэліся з Героямі Савецкага Саюза.

Студэнці літаратурны гурток

Пры філалагічным факультэце Беларускай Дзяржаўнай універсітэта імя Леніна працуе літаратурны гурток, які выдае рукапісны альманах «Літаратар» і «Творчасць журналіста».

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР была наладжана сустрэча літгурткаўцаў і пісьменнікаў.

Вершы для юнага чытача

Юны чытач атрымаў новую кніжку вершаў «Галубы» А. Вялюгіна, разлічаную на дзяцей піонерскага ўзросту. Яна вызначаецца сярод другіх паэтычных кніг для дзяцей, перш за ўсё, сваёй мэтазакіраванасцю, палітычнай завостранасцю. Вершы А. Вялюгіна, адрасаваны дзеямі, могуць амаць з аднолькавай цікавасцю чытаць і дарослыя чытачы. Пшучы для дзяцей, паэт не зніжаецца да таных паэтычных прыёмаў, не зважае тэматыкі, як гэта бывае часам у тых, хто лічыць, што дзеці — нібыта чытачы пераборавыя і іх можна задаволіць другараднай паэзіяй.

У зборніку «Галубы» мы не сустраем традыцыйнага аглянавання вяселью, бירוак, ічэбавання птушак і г. д. Паэт піша на грамадска-палітычныя тэмы, малое суровую праўду жыцця ў верхах аб Айчыннай вайне, расказвае аб працоўных буднях савецкага народа, аб вялікіх правадзях В. І. Леніна і І. В. Сталіна, аб Ленінскім камсамоле, аб адчайчыку і занятках дзяцей. Юны чытач знойдзё ў гэтай кніжцы любімага героя, наводзіны якога выклічуць захваленне, адарэнне, жаданне пераймаць. Такім з'яўляецца хлопчык, які выратувае Залатую кнігу — Сталінскую Канстытуцыю ад наменца-фальсіфіцтэ захопнікаў і перадае яе партызанам («Залатая кніга»), такім з'яўляецца і вобраз народнай гераіні Рымы Кузьма, а таксама хлопчуг-партызан, сын салдата, які ўзяўся за цяжкую працу на аднаўленню («Сын салдата»).

Значнае выхавальнае значэнне маюць вершы «Уральскі танк і вёска Суніцы», «Кастрычнікі спіць», «Лягенда аб нашай зямлі», «Мой старэйшы брат», «Матчына песня», «Раніца», «Маленкія геалагі», «Зялёная кропелька» і іншыя, якія дапамагаюць юнаму грамадзяніну асэнсавач тое, што робіцца ў наваколнай рэчаіснасці.

Дзіцяці патрэбны такія вершы, які нараджаюць жаданне дзейнічаць, працаваць, вучыцца, прыніцаць у сутнасць падзей і

С. АЛЕКСАНДРОВІЧ.

Навагрудак.

Тэатр без свайго аблічча

Брэсцкі Дзяржаўны тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі аб'яднаўся ў мінулым годзе з Магілёўскім абласным тэатрам і акрыў свой слязі спятаклем «На тым баку». Абмеркаванне на канферэнцыях глядачоў гэтага і некаторых іншых спятакляў дапамагло ўстанавіць шчыльны кантакт з глядачамі Брэста і заваяваць іх павагу. Былое кіраўніцтва тэатра на чале з рэжысёрам-фармалістам Рашымавым падарвала аўтарытэт тэатра ў глядача. Творчы калектыв быў вядзены амаль да развалу. Свядчаннем гэтаму можа служыць той факт, што пасля перафармавання з ранейшага рэпертуара застаўся толькі адзін спятакль. Увесь астатні рэпертуар быў створаны пазней.

Рэпертуар аб'яднанага тэатра склаўся з аднаціпці новых і дзесяці ранейшых спятакляў Магілёўскага тэатра. Былі адноўлены такія пастаноўкі, як «Канстанцін Заслопа», «Маскоўскі характар», «Шляхі-дарогі», «Машанька», «Апошняя ахвяра», «Жаніцтва», «Авадзень» і інш. За апошні час тэатр папоўніў свой рэпертуар такімі спятаклямі, як «Змова асуджаных», «За другім фронтам», «Асабняк у завулку», «Сняжок», «Мяшчане», «Позняе каханне» і інш. Тэатр паказваў брэсцкаму глядачу 21 спятакль, большасць з якіх была па давой значным мастацкім узроўні.

Напружаная творчая праца над рэпертуарам ішла вельмі ўмацавала калектыву тэатра і рэабілітавала яго перад глядачом.

Вяліка заслуга калектыва з'яўляюцца сістэматычнымі выездамі са спятаклямі ў ўсе раёны вобласці, дзе ён таксама карыстаецца заслужанай павагай і папулярнасцю. За год паказана 366 спятакляў. Гэта лічба сведчыць аб значнай актыўнасці ўсяго тэатральнага калектыва, у якім ёсць шмат здольных талентавітых актараў.

Тэатр імя Ленінскага камсамола Беларусі можа і павінен стаць дастойным свайго высокага звання і прызначэння. Але кіраўніцтва тэатра (дырэктар І. Філічкі, галоўны рэжысёр А. Міронскі) з маўклівай згоды Кіраўніцтва на справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР несабыліва не хочучы прызнаваць поўнай самаабліччэці тэатра. Ён на сутнасці не вызначаецца ад усіх астатніх тэатраў рэспублікі і не апраўдвае свайго пачэснага звання маладзёжнага тэатра. У тэатры вышукваці шчучны і кур'ёзны аргумент, спрабуючы давесці, што на спятакль аб моладзі пой-

дзе не кожны глядач. Ніхто, вядома, не ставіць пытанне, каб тэатр меў у сваім рэпертуары толькі маладзёжныя п'есы, але ўвага да іх павінна быць большай і глыбейшай. Справа ў тым, як іх ставіць. Любую п'есу, паставіўшы надбайна, можна дыскредытаваць. І, наадварот, п'есы, якія адрасаваны, скажам, для дзяцей і моладзі, можна паставіць так, што іх з вялікай любоўю будзе наведваць кожны глядач. Малы поспех спятакляў «Маладая гвардыя» і «Як гартавалася сталь» не ў тым, што яны маладзёжныя, а ў тым, што яны неахайна і дрэнна паставлены.

І замест таго, каб ілчча больш напранаваць над гэтымі спятаклямі, кіраўніцтва тэатра ўхпілася за хатную п'есу «Прыемныя клопаты» Яаупера, але так і не выпусціла гэты спятакль з прычыны таго творчага правалу. Тое самае здарылася і са спятаклямі «Тайна вечнай ночы» і «Каварства і любоў».

Найлепшым доказам высталясці дамарошчанага аргумента, накіраванага супроць маладзёжных п'ес, з'яўляецца спятакль «Сняжок». П'еса, як вядома, раскрывае тэму дыскрымінацыі негрынскіх дзяцей у амерыканскай школе. Гэты спятакль адрасаваны для дзіцячага глядача, але тым не менш на яго з вялікай ахвотай прыходзіць і дарослы глядач. А трэба сказаць, што адміністрацыя не імат увагі надавала спятаклю і загадала рыхтаваць яго ў перабочы час.

Лепшыя п'есы аб савецкай моладзі могуць і павінны заняць куды большае месца ў рэпертуары тэатра, чым яны займаюць цяпер. Дзіўна, напрыклад, чаму тэатр не ўключаче ў свой рэпертуар п'есу «Сям'я» І. Папова аб юнацтве Владзіміра Ільіча Леніна. Кіраўніцтва тэатра спрабуе давесці, што быццам на ролю В. І. Леніна ў тэатры няма актара. Калі гэта сапраўды так, то можна толькі пажадаваць, што адны ў рэспубліцы тэатр, які ў першую чаргу павінен ставіць такія п'есы, не мае для іх выканаўцаў. Разам з тым у тэатры знаходзяцца выканаўцы для спятакляў «Рамон і Джульета» і «Анна Карэніна». Больш падобна на праўду тое, што кіраўніцтва тэатра спадзьяецца толькі на «савасяны» спятаклі і імкненьца павялічыць імі свой рэпертуар. Чым-жа іншым растлумачыць з'яўленне ў рэпертуары такіх п'ес, як «Мачыха», «Дама-невідзімка», «Нядзельны вайт», «Прыемныя клопаты» і іншыя. Даводзіцца канстатаваць, што ў

тэатры больш клопатыца аб выкананні фінансаванага плана, чым аб стварэнні высокадэяльнага і высокамастацкага рэпертуара.

За апошні час некаторыя спятаклі выпускаюцца не на высокім мастацкім узроўні з прычыны палепшэнні пры іх пастаноўцы. Аднака спешкі, непрацаванасці як у раскрыці асобных вобразаў, так і ў афармленні характэрна для такіх спятакляў, як «Змова асуджаных», «За другім фронтам», «Асабняк у завулку» і інш.

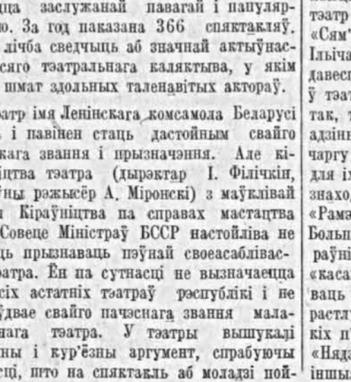
Істотныя недахопы ў творчай і арганізацыйнай дзейнасці тэатра маюць сваёй прычынай тое, што ў калектыве слаба развіта прычынава большышчяла крытыка і самакрытыка. Асобныя актараў бяліца выступіць з крытыкай кіраўніцтва тэатра, галоўнага рэжысёра, які, дарэчы сказаць, ставіцца да крытыкі даволі непрыліва. Пры абмеркаванні новых спятакляў у большасці крытыкуюцца начальнік Абласнога аддзела мастацтва, Кіраўніцтва на справах мастацтва, але менш за ўсё падаргаюць крытычнаму разгляду працу рэжысёра, дзейнасць кіраўніцтва тэатра. Недахопы ў арганізацыйнай і творчай дзейнасці тэатра, па сутнасці, змазваюцца на такіх абмеркаваннях і на сходах калектыва.

У тэатры, вядома, маюць падставу крытыкаваць Кіраўніцтва на справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР. З боку Кіраўніцтва бадай асцутнічае творчая дапамога тэатру ў вызначэнні яго кірунку, як рэспубліканскага маладзёжнага тэатра. Кіраўніцтва на справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР, па сутнасці, таксама прымірылася з тым, што тэатр імя Ленінскага камсамола поспіць сваю пачэснае назву толькі фармальна, што гэта—звычайны драматычны тэатр, як і ўсе астатнія ў рэспубліцы. Газета «Літаратура і мастацтва» неаднаразова ўжо адзначала ўпартае нежаданне Кіраўніцтва на справах мастацтва вызначыць аблічча і характар гэтага тэатра. Аднак і цяпер даводзіцца канстатаваць тое-ж самае становішча.

Грамадскае рэспублікі мае поўнае права патрабаваць ад Кіраўніцтва на справах мастацтва і ад самага тэатра перабуваць рэпертуарныя планы так, каб тэатр сапраўды аднавадзіць сваёй назве і прызначэнню. Рэспубліка павінна мець тэатр, які ў першую чаргу дбаў-бы аб выхаванні савецкай моладзі.

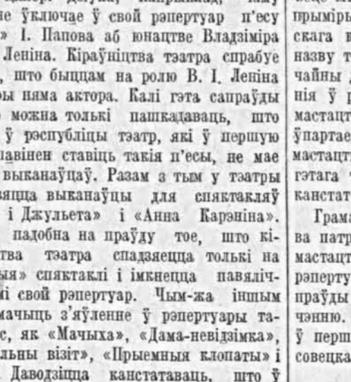
А. ВЕРАС.

Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

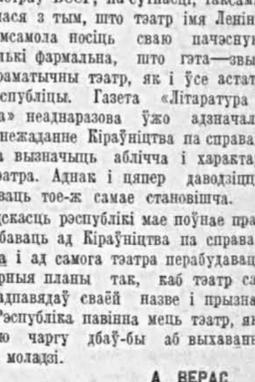
Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

Варатар — націца лаурата Сталінскай прэміі С. Грыгор'ева.

Р. НЯХАЙ.

Ідэйны і мастацкі бран

—
В. ЧЫЖЭЎСКІ
—

Совецкая літаратура мае плённы вопыт паказу большавіцкага падполля ў гады фашыскай акупацыі, нягледзячы на тое, што ў творчай практыцы асобных пісьменнікаў былі і сур'ёзныя наўдачы ў раскрыцці гэтай тэмы. Партыйная крытыка ўказала ў свой час на ідэйны кіры рамана «Маладая гвардыя» Фадзеева, якія вывеліся ў тым, што аўтар слаба паказаў ролю партыйнага кіраўніцтва падпольнай барацьбы крэндых камсамольцаў. Зусім нядаўна суровай крытыцы быў падвергнуты раман В. Катаева «За ўладу Советам», у якім аўтар дапусціў скажэнне ролі партыйнага кіраўніцтва падпольнай дзейнасці.

З'яваўся-б, што ўсё гэта павінна было паслужыць сур'ёзным урокам і папярэджаннем усім пісьменнікам, якія бяруцца за сааказаную і аднаасную тэму падпольнай барацьбы.

У часопісе «Полымя» № 1 за гэты год надрукавана першая кніга рамана «Высокі бераг» В. Вольскага. Маркучыч на месцы і месцу дзеяння, аўтар узяў у аснову рамана гераічную барацьбу жлобінскіх падпольшчыкаў у дні фашыскай акупацыі Жлобіна.

Па першай кнізе нельга ў поўнай меры гаварыць аб тым, навоўкі ўдала аўтар справіўся са сваёй тэмай. Тым не менш, нават першая кніга не можа не выклікаць вельмі сур'ёзныя парачыны чытача.

Недахопы першай кнігі рамана «Высокі бераг» абумоўлены ў першую чаргу тым, што аўтар не зраўняў арганізуючай ролі партыі ў пачатку Аўгустайнай вайны.

Першы дзень вайны азнаменаваны ў Жлобіне прамавай вучняў дзесяцігодкі Коля і Міша на стыхійна ўзніклым мітынгу пасля выстулення таварыша Моздэва па радыё.

Хлапчугі вырнуліся да народа са словамі:

— Пачалася барацьба не на жыццё, а на смерць, барацьба з лютым, заклітым ворагам...

— Барацьба не толькі за нашу Радзіму, але і за далейшы лёс усёго чалавечка — падкапі Міша. — Барацьба супроць фашыскага свету мані і гвалту, цэмы і ашуканства...

Няўжо ў аўтара нехапіла элементарнага магільнага чутця, каб зраўняць, што не хлапчугі і не на стыхійным мітынгу павінны былі-б выступіць перад народам у гэты дзень? В. Вольскі піша, што «ніхто не звярнуў увагі на некаторую выключнасць звароту» героя, але самому аўтару трэба было-б звярнуць увагу на гэта і падумаць аб мастацкай праўдзе сваёй вобразав.

Але справа пакуле не ў словах. Аб іх пасля. Справа ў тым, што аўтар і надалей застаецца верным свайму ўз'яўленню аб стыхійнасці ў першыя дні вайны.

«Над агнём і бомбай ішлі на ўсход ашалоны в дзяржаўнай маёмасці, з жанчынамі і дзецьмі. Людзі пакідалі свае хаты, пакідалі ўсё, што было імі забрата на працягу руплівага працоўнага жыцця, і рушылі на ўсход...»

Аўтар нават і не спрабуе давесці чытачу, што ва ўсім гэтым была накіроўваючая сіла дзяржавы, што, пакідаючы свае хаты, совецкія людзі верылі ў сваё вяртанне, верылі ў сілу сваёй арміі. Між іншым, некалькімі радкамі вышэй аўтар піша, што часці нашай арміі «сваі актыўныя баі. Яны стрымлівалі варажы накісы, знішчаючы логаты і нахабнага ворага і наносычы яму сур'ёзныя страты». Тым чаму мірнае насельніцтва так паспешна рушыла на ўсход?

Як-жа пісьменнік паказвае супрацьленне ворагу тых совецкіх людзей, якія не паспелі эвакуіравацца і засталіся ў варажым тыле? Калі верыць аўтару рамана, дык гэтую барацьбу пачаў малы хлапчуг Саша, бацьку якога забілі фашысты. Саша рашыў апомсціць і кінуў у штабную ямакскую машыну гранату. Такім чынам, атрымліваецца, што маленькі Саша даў сігнал да супраціўлення. Праўда, Саша меў сваё жыццёвае прагатава, бо такі выхад быў у сапраўднасці ў жлобінскім хлапчугам Сашай Тышчэвічам. Але аўтар не здолеў зрабіць жыццёвы факт пераказальным мастацкім фактам.

Неўзабаве ў горадзе з'яўляюцца лістоўкі пра гераічны подзвіг Самы. Іх выпусціла камсамолка Соня, якая працавала ў друкарні. Дамовішчыца в адной дзвубчыкай, якая таксама працавала ў друкарні, Соня на свой страх і рызыка пачала друкаваць у намядлай друкарні падпольныя лістоўкі.

Невадгога да таго вядома ўжо нам школьнікі Коля і Міша таксама дамволіліся пачаць барацьбу, кіруючыся такім аргументам:

«Нам нельга чакаць, пакуль мы надарым сувязь з партыйным і камсамольскім кіраўніцтвам, якое бласпярчае пачаць і пачаць ў блыжэйшыя дні сваю падпольную работу. Мы павінны дзейнічаць самадзейнасцю студэнтаў»

У сувязі з набліжэннем дня Першага мая ў Беларускай Дзяржаўнай універсітэце імя Леніна з б на 29 красавіка праводзіцца агляд мастацкай самадзейнасці.

На час веснавых палых работ студэнтаў — удзельнікаў мастацкай самадзейнасці рыхтуюць спецыяльную праграму, з якой яны выступяць у падпольных калгасках Дзяржліпскага раёна, Міскай вобласці.

Мастацкая самадзейнасць студэнтаў

У сувязі з набліжэннем дня Першага мая ў Беларускай Дзяржаўнай універсітэце імя Леніна з б на 29 красавіка праводзіцца агляд мастацкай самадзейнасці.

На час веснавых палых работ студэнтаў — удзельнікаў мастацкай самадзейнасці рыхтуюць спецыяльную праграму, з якой яны выступяць у падпольных калгасках Дзяржліпскага раёна, Міскай вобласці.

біна, у гэта. Ці былі такія факты ў той час? Былі і вельмі часта. Але як гэта падае В. Вольскі? На вуліцы горада, абкружаны папільняй, ідзе навогу, бязвольны і асуджаны. У людзей ашуканы руці і плечы, працівавава воля, — можна падумаць, што ўсе яны моўчкі згадзіліся з непазбежнасцю сваёй пагібелі. Штоднай прамавай пратэсту, абурэння, спробы вызваліцца?

Хіба гэта не паклён на ўраўскі народ? Каму патрэбна такая біблейская ахвярнасць? Які вывад можа зрабіць чытач, убачыўшы гэтае пакутнае шэсце бязвольнага навогу?

Можна было-б яшчэ прывесці пямала прыкладаў папільнячай бітнішчыні, ідэйных прававаў, якімі стракаціць першая кніга рамана В. Вольскага. Але даволі і адзначаных, каб з поўнай падаставай сказаць, што пісьменнік адвёса да адказнай і вялікай тэмы больш чым дэкадумай і не знайшоў мастацкіх сродкаў для яе вырашэння. Аўтар холадна, абыякава паставіўся да совецкага чалавечка. Пісьменнік дронна ведае яго і таму, бадай, усё вобразы совецкіх людзей у кнізе халудныя, трафдротныя, пабудаваны на кніжных, літаратурных асацыяцыях, а не на жыццёвай праўдзе.

Аўтар назваў многа герояў, але, прычытаўшы кнігу, у памяці не застаецца ніводнага з іх, — настолькі бедныя і беднапаможныя іх партрэтныя характарыстыкі. У арсенале пісьменніка адзасцілі толькі такія малаўзнічныя сродкі, як: «спрытны», «сружаны», «старэзны», «з яснымі блакітнымі вачыма» — і, бадай, усё.

Не лепшая, а яшчэ горшая мова герояў твора. І сакратар райкома і школьнікі гавораць аднымі і тымі-ж мёртвымі, штамаванымі словамі, якія нічога агульнага не маюць з жылой чалавечай мовай.

Ад жывы герояў мала адрозніваецца і мова аўтара. Ён дронна ачувае жывое слова, і таму на ўсёй кнізе густа раскіданы такія «мастацкія дыяменты», як: «даўчаты дзвільні (?), «сваімі планамі», «сарад юнавоў... панавала вялікае ажыўленне», «іх чакала шырокае поле дзейнасці», «белых, як снег, гусей», «яны ішлі... надсвоваючы, пасві-ствачы, дзелячы ўражаннямі», «нерухома навогу пасуноўся блыжэй да рушара» і г. д. і г. д. Ад тагоў «моя» тхне бадзунным, казённым шаблонам і абыякавым аўтарам да самага важнейшага сродку — мастацкага слова.

Аб тым, навоўкі несур'ёзна і павярхоўна аўтар вывучаў і сваіх герояў і іх мову, сведчаць факты пераймання мастацкіх элементаў з матэрыялаў іншых аўтараў. Газета «Гомельская праўда» надрукавала ў 1948 годзе варыс «Жлобінскія маладзятвардзёўцы». У. Дадзімонва, В. Вольскі, безумоўна, меў права скарыстаць фактычны матэрыял для свайго рамана. Але разам з фактам ён перанёс у раман і іх творчую інтэрпрэтацыю. У нарысе ёсць, напрыклад, месца: «Шыбінскія выцягнуў у кішэні пачку папярос...»

— Масква... — задумліва прагаварыў ён, і ўсім уявілася яна, магутная, непрыступная, з барыкадамі на вуліцах, з рабочымі батальёнамі — ваяннай Масквы...»

У В. Вольскага на 46 стар.: «Фёдар Іванавіч (правобрез Шыбінскага — В. Ч.) выцягнуў з кішэні пачку папярос...»

— Апошні, — сказаў ён. — Запальвайце, хлопцы.

— Маскоўскія! — сказаў нехта.

...Кожны з гэтых мужных людзей уявіў сабе ў гэтую хвіліну і стромкія вежы Кремля... і маўляўшы, выпрыступныя барыкады на роўным і гладкім асфальце зацемненых маскоўскіх вуліц.

Папяросы — не дакументальны факт, і не было ніякай патрэбы паўтараць у рамана яго літаратурную інтэрпрэтацыю. І далей. У нарысе:

« — У Мормалі, здаецца, твая цётка жыла? — Так, — кінуў гэзвой Марушкевіч.

— Я яе ведаю. Добрая жанчына, надзейная. Вось праз яе і сувязь трымаць будзем...»

У В. Вольскага:

« — У якую вёску сабраўся? — У Мормаль. Там у мяне цётка.

— Зраўнема. А цётку тваю ў Мормалі я ведаю. Добрая жанчына... Можна я табе праз цётку тваю што-небудзь перадаць.

Есць яшчэ шмат супадаўняў нарыса в раманах, якія лішні раз свядражаюць, навоўкі, мяжа казучы, волява вяртаўся аўтар чужымі матэрыяламі. Справа, вядома, не толькі ў гэтых супадаўнях. Справа ў агульнай ідэйна-заганнай вачышчы першай кнігі рамана, хоць яна з'яўляецца толькі эспазіцыяй твора.

Ідэйныя заганы кнігі настолькі значныя, што перарастаюць у абыякавыя паклён на совецкае жыццё і совецкіх людзей. Дзіўна тое, што рэдакцыя «Полымя» абнародавала гэты літаратурны бран.

Дыялекталогічны гурток

собраў цікавыя матэрыялы на лекцыю, марфалогіі і сінтаксісу.

У часе дзятых канікул намечана навуковая экспедыцыя ў Пухавіцкі, Асінавіцкі і іншыя раёны.

Сабраныя матэрыялы ўвоўдуць у атлас беларускіх гаворак.

Аляксея ПЫСІН

Спявае Польш Робсан

Без гармат асудных і траншэй
Бой за мір ідзе —
Няма звацішша,
Праўда — аброта наша, што мацней
Зброі атамнай
І ўсянай іншай.

Голас праўды,
Як ясны грош,
Шырыцца, думзе, нарастае
І над штатамі,
Адкуль агнём
Людзей сучасны паграмае.

Мітынг. Шчыльны рады калон.
Робсану прадастаўляюць слова.
«Шырока страна...» — агняе ён,
На ўсёе свет гучыць яго прамова.

І, здаецца, сонца узышло
І імгла халодная растала;
Зор крэмлёўскіх ярыае святло
Промнямі у песні запалае.

Убачылі да шчасця, міру шлях
Донеры, электрыкі Нью-Йорка;
Воля да змагання ў іх вачах
І упэўненасць у іхніх кронах.

Мы мацнем, —
Як ні пагражанай,
Уол-стрыт, нам бомбай і памарам...
Аб Радзіме нашай
З краю ў краі
Людцы песні на лубым паўшар'і.

Хор чыгуначнага клуба імя Ільіча ст. Мінск.

Фота Г. Бугаёвіч.

Летнія гастролі тэатраў

Камітэт па справах мастацтва пры Совеце Міністраў СССР зацвердзіў план летніх гастрольных наездаў тэатраў краіны.

У Мінску Маскоўскі Дзяржаўны тэатр імя Я. Вахтангава паказаў лепшыя свае спектаклі: «Пряпісці на Волзе», «Гамбрыі каренні», «Напярэдні», «Маладая гвардыя», «Змова асуджаных» і інш.

Беларускі Дзяржаўны драматычны тэатр імя Янкі Купалы выедзе на гастролі ў Смаленск і Львоў.

Новыя прэм'еры

Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета паказаў прэм'еру балета «Чырвоны маяк» Р. Гілера. Пастаноўку спятакля ажыццявіў лаўрат Сталіўскі рэжыі, заслужаны артыст БССР С. Дрэчын і прафесар Б. Мардынаў. Гледачы сустраці прэм'еру з задавальненнем.

Гродзенскі абласны драматычны тэатр нядаўна паказаў новую прэм'еру п'есы М. Горькага «На дне». Пастаноўку ажыццявіў рэжысёр Ю. Юр'юскі. Цяпер тэатр працуе над п'есамі «Платон Крэчаты» А. Карнейчука і «На тым баку» А. Баранова.

Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР паказаў прэм'еру «На бойкім месцы» А. Астроўскага. Пастаноўку ажыццявіў заслужаны артыст Літоўскай ССР С. Уладзічанскі. Прэм'ера прайшла з вялікім поспехам.

Сустрэча артыстаў з рабочымі

Надаўна адбылася сустрэча рабочых, інжынерна-тэхнічных работнікаў і служачых завода імя Кірава з калектывам Беларускага Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

Аб 30-гадовым творчым шляху тэатра расказаў народны артыст БССР У. Уладзімірскі. Заслужаны артыст БССР С. Бірыда прычытвў урывак з п'есы Ва. Маякоўскага «Вадзімір Ільіч Ленін», артыстка Л. Чыжэўская прачытала вершы беларускіх паэтаў, заслужаны артыст БССР Э. Шапко і Р. Кашальніца выканалі сцэны са спятакля «Ваўкі і авечкі» А. Астроўскага.

Выступленні артыстаў прайшлі з вялікім поспехам.

Абмеркаванне вершаў А. Астапенкі

На чарговым паседжанні секцыі дзятчай літаратуры Саюза совецкіх пісьменнікаў БССР былі абмеркаваны новыя вершы Алясея Астапенкі.

Я. Маўр, А. Якімовіч, У. Шахаўц, М. Аўрамчык, М. Гамольца зрабілі рад сур'ёзных заўваг аўтару. Вершы, за выключнем «Будзь гатоў», «У шпале», «Першая пільска» і інш., патрабуюць значнай дапрацоўкі.

На гэтым-жа паседжанні было абрана новае бюро секцыі ў складзе: Я. Маўра, А. Якімовіча, У. Краўчанкі, Э. Агняцвет і М. Аўрамчыка.

Пашырэнне кніжнага гандлю

Бюро Віцебскага абкома КП(б)В абмеркавала пытанне аб пашырэнні кніжнага гандлю. У гэтым годзе ў вобласці будучы адкрыты новыя кніжныя магазіны, а ў сельскагах — кніжныя паліцы.

У час веснавых палых работ арганізуюцца кніжны гандаль праз сельскія лістапосадкі і кінапосадкі непасрэдна ў лаяльных с'янах і брыгадах. У Віцебску распачалася пабудова вялікай абласной кніжнай базы.

Хор чыгуначнага клуба імя Ільіча ст. Мінск. Фота Г. Бугаёвіч.

Трэцяя сімфонія П. Падкавырава

29 сакавіка Саюз совецкіх кампазітараў БССР з удзелам Мілюціна, Белата, Несцеўа абмеркаваў 3-ю сімфонію П. Падкавырава.

Р. Пукот адзначыў, што ідэя дружбы народаў паказана ў сімфоніі яра. Твор з'яўляецца значным крокам наперад у рабоце над сімфанічнай музыкай.

Музычны крытык Н. Несцеў сказаў, што П. Падкавыраў смеа ідзе па шляху найбольшага супраціўлення. Твор з'яўляецца праграмным, ідэя выяўлена ўдала. Кампазітар валодае сродкамі прафесіянальнага пісьма. Аднам з недахопаў новага твора трэба лічыць залішняе любаванне экзатычнасцю. Сімфонія як па сваёй форме, так і па распрацоўцы тэмы хутчэй набліжаецца да свайго. Крытык адзначыў, што беларуская, украінская і таджыкская тэмпа распрацаваны добра, а грузінская, кара-дзі-фінская і эстонская — не зусім удала. У заключэнне гав. Несцеў сказаў, што твор заслужоўвае ўвагі і патрэбна дапамагчы аўтару выпрацоўць яго.

Кампазітар М. Аладаў лічыць добрай якасцю новай сімфоніі П. Падкавырава тое, што аўтар стаў на правільным рэалістычным шляху, добра выкарыстоўвае ўсе магчымае дэ арэстры.

Падводзячы вынікі выступленняў, Я. Цюкавыч прапанаваў кампазітару яшчэ працаваць над 1-й і 2-й часткамі твора.

Сход рашыў выкаваць 3-ю сімфонію П. Падкавырава ў жні месяцы ў Маскве на пленуме кампазітараў.

К. ПУРОЎСКІ.

Выданне кніг народных паэтаў Беларусі на рускай мове

Надаўна ў Маскве ў Дзяржаўным выдавецтве мастацкай літаратуры распачынае чатырохтомнае выданне твораў Якуба Коласа на рускай мове. Агульны аб'ём выдання — 120 друкаваных аркушаў. У першых двух тамах будучы змешчаны вершы і п'есмы «Новая зямля», «Сымон Музыла», «Рыбакова хата» і інш. Астатнія дзве тама будучы змешчаць празаічныя творы — аповяды, апавесці «У палесвай глушыні» і «У глыбі Палесся», «Дрытва», «На прастронах жыцця» і інш. Агульнае рэдакцыя выдання і ўступны артыкул Я. Магальцова.

У «Савецкім пісьменніку» 25-тысячым тыражом вышла новае выданне п'есмы Якуба Коласа «Рыбакова хата» ў перакладзе С. Гарадзецкага, Б. Ірыніна і П. Сяміліна.

Кніжная паліца

Родная літаратура (Хрестаматія для 5 класа сярэдняй школы). Укладанне І. Шчаснага. Тыраж 200 тыс. экз. Цана 5 руб. 20 кап.

Пятая сесія Вяроўнага Савета БССР. Тыраж 2 тыс. экз. Цана 6 руб. 50 кап.

Л. Цанева — «Усенародная партызанская вайна на Беларусі». Частка I, тыраж 30 тыс. экз. Цана 10 руб.

У кнізе расказваецца аб зараджэнні і развіцці партызанскага руху ў БССР у час Вялікай Аўгустайнай вайны.

Я. Колас — «Новая зямля». Тыраж 12 тыс. экз. Цана 15 руб.

Яраслаў. 1913.

Гэты верш з'яўляецца адказам М. Багдановіча крытыку-верхнепалітычнаму «Нашай нівы», які дапаўняў паэту тым, што ён піша невясёлыя па памеру вершы. Са зместу верша зразумела, што маг гаворыць аб сваіх уласных творах — мастацкіх мініятурах, якія, на яго думку, заслугоўваюць палінай увагі, як і тым маленькіх статуэткі, якія ўвекнае чылі імя Векнуто Чалыні.

Але не ўсе творы, напісаныя паэтам, уявілі ў гэтае выданне.

У лютым месяцы гэтага года ў архівах брата паэта Паўла Адамавіча Багдановіча ў Яраслаўі знойдзены два вершы Максіма Багдановіча — «Крыціку» (трыялет) і «Ракаўкі» (пераклад з Вярэна).

Прыводзім ніжэй тэкст дагэтуль невадама верша паэта

КРЫЦІКУ (трыялет)
Чалыні статуэткі не рабіў,
А толькі статуэткі, —
Адна, артыста шчыры быў.
Чалыні статуэткі не рабіў, —
Ці чую, крыйці едкі!
Дарма ты трыялет галыў!
Чалыні статуэткі не рабіў,
А толькі статуэткі.

Яраслаў. 1913.

Гэты верш з'яўляецца адказам М. Багдановіча крытыку-верхнепалітычнаму «Нашай нівы», які дапаўняў паэту тым, што ён піша невясёлыя па памеру вершы. Са зместу верша зразумела, што маг гаворыць аб сваіх уласных творах — мастацкіх мініятурах, якія, на яго думку, заслугоўваюць палінай увагі, як і тым маленькіх статуэткі, якія ўвекнае чылі імя Векнуто Чалыні.

Працягваецца прыём падпіскі на газету «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

ПАДПІСНАЯ ЦАНА:
на 1 месяц — 2 р. 20 к.
на 3 месяца — 6 р. 60 к.
на 6 месяцаў — 13 р. 20 к.

Падпіска прымаецца ва ўсіх гарадскіх і раённых аддзяленнях «Саюздруку», ва ўсіх паштовых аддзяленнях, праз лістапосадку і уаўнаважаных друка на прадпрыемствах, ва ўстановах, арганізацыях, у саўгасах і калгасах.

Галоўны рэдактар М. ГОРЦАУ.
Рэдакцыя: М. БЛІСЦІНАУ, В. ВІТКА — нам. галоўнага рэдактара, М. КАЦАР, П. ПАДКАВЫРАУ, П. ПАЧАНКА, М. ПАСЛЯДОВІЧ, Я. РАМАНОВІЧ, К. САМІНАУ.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, Савецкая, 34. Тэлефоны: галоўнага рэдактара 2-31-94, сакратаршты 2-32-04.